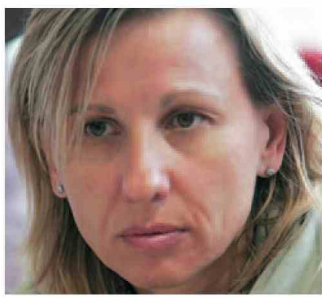

TRIBUNA

Lidija Globevnik vs. Damijan Denac

Pod vodo, ker naravo varujemo preveč?

DR. LIDIJA GLOBEVNIK
PRESEDNICA DRUŠTVA
VODARTEV SI OVENITE

Poplave so del procesa kroženja vode na zemeljski površini, torej so del naravnega procesa. Na območjih, ki niso ali pa so le redko naseljena, jih niti ne opazimo ali pa se nam ne zdijo nič posebnega. Probleme imamo zato, ker smo se na ta območja naselili. Stiske so toliko večje, kolikor bolj vredne objekte ali naprave imamo na njih, kolikor dlje ne moremo potovati preko poplavljenih območij ali kolikor več imamo kmetijskih pridelkov na njih. Neizmerno večje pa so lahko človeške stiske, če teh poplav nismo pričakovali. Če se jim pridruži jo še plazovi, potem so taki dogodki prepoznani kot katastrofa.

Po letu 1950 je bilo v 21 državah v Evropi 11.623 poplavnih dogodkov oziroma 3,4 dogodka na tisoč kvadratnih metrov. Število dogodkov se povečuje. Od 1950-1979 jih je bilo 2050, v 1980-2009 trikrat toliko (6210). Največ poplav je bilo na Poljskem (3343, to je 10,7 dogodka na tisoč km²), sledi ji Slovenija (199: 9,8 dogodka na 1000 km²), nato pa pridejo Bolgarija, Španija, Slovaška, Hrvaška in Avstrija.

Podatki torej kažejo, da se v Sloveniji število izjemnih poplavnih dogodkov povečuje. Smo na drugem mestu v Evropi. Samo na reki Muri smo po letu 2000 doživeli doslej najvišja pretoka, letos 1370

kubičnih metrov na sekundo, leta 2005 nekaj manj. Dogodek pred enim tednom je bil meteorološko in hidrološko izjemen, saj je v eni uri s petka na soboto padla količina padavin, ki ima 0,4-odstotno verjetnost pojava (250 let). Ker je bila celotna površina že namočena, je praktično vsa voda iz hribovitega zaledja (Dobrovnik, Goričko) hipno odtekla proti nižini, v nižini povzročila hipni dvig gladine vode v Črncu, Ledavi in Kobiljskem potoku. Visokovodne konice vseh rek so nastopile hkrati. Voda na poljih in travnikih stoji še danes. Nasipi ob Muri so uspešno preprečili poplave naseljenih območij. Na nekaterih mestih, kjer nasip še ni obnovljen, so razlivanje vode k sreči preprečili prebivalci s pomočjo gasilcev in civilne zaščite. Žal so bile poplavljeni vasi ob potoku Črnc, vas Mostje in del Dobrovnika. Črnc, Kobiljski potok in Ledava so bili polni več dni. Še sedaj so polni vsi zadrževalniki. Zaradi visokih gladin v koritih je voda vdiral v objekte preko kanalov in cevi, ki jih povezujejo. Škoda, kot poročajo, je velika tudi zaradi poplavljenih kmetijskih pridelkov. Vsi se ponovno sprašujemo, zakaj so se pred tednom dni poplave spet ponovile. Ne le sedaj v Prekmurju, tudi drugod po Sloveniji. Pričakujemo, da jih v prihodnje ne bo več. Vprašamo se, zakaj je spet nastala tako velika škoda. V nedavnem televizijskem pogovoru s predstavniki političnih strank, ki kandidirajo na letošnjih lokalnih volitvah, je bilo postavljeno isto vprašanje. Vsi so odgovorili enako. Tako kot je splošno javno mnenje. Da se nam poplave dogajajo zaradi neočiščenih vodotokov. Res je, poplave so večje tudi zaradi tega. S podrtim drevjem in polomljenim vejevjem se zamašijo vodotoki ob mosto-

vih. Korita so marsikje zasipana. Delno te zasipe dela sama reka, delno jih sami. Vendar so poplave, ki so nastale zdaj v Sloveniji, predvsem posledica res velikih količin padavin. Naše reke, čeprav regulirane, takih vod enostavno ne morejo prevajati. So pa bile, vsaj v Prekmurju, poplave veliko manjše, kot bi bile, če ne bi bilo nasipov, zadrževalnikov in razbremenilnikov. To so objekti vodne infrastrukture. Zgradili smo jo pred nekaj desetletji, sedaj pa za njeno vzdrževanje nimamo prav veliko denarja. Ob sedanjih poplavi se je tudi izkazalo, da objekti niso ravno v dobrem stanju. Izjema so pravkar obnovljeni nasipi ob Muri. Žal na nekaj mestih še vedno niso zgrajeni oziroma obnovljeni. Recimo pri Kotu in pri Pincah. Pregrada pri Ledavskem jezeru, ki je bila narejena za zadrževanje visokih voda Ledave (varovanje Murske Sobote), že več let čaka na obnovo. Ker je območje kasneje dobilo status Natura 2000, so vodarska dela otežena. Ve se, da je za ohranitev sedanje ravni varnosti in za zmanjšanje ogroženosti pred poplavami zaradi globalnih sprememb treba zgraditi dodatne zadrževalnike in obnoviti nasipe.

Ogroženost pred poplavami seveda zmanjšamo tudi tako, da zmanjšamo svojo ranljivost. Recimo vzdržujemo vodotesnost jaškov v pritličnih prostorih stavb, mimo katerih teče visoka voda (recimo Ledave). Pravočasno si pripravimo vreče mivke za zatesnitev odprtih. Vznožja fasad stavb zaščitimo z vodotesnimi namazi. Umaknemo vredne predmete. Prišel je čas, ko nas ne sme več nič presenetiti. Organizirati se moramo sami. V tem trenutku je namreč iluzorno pričakovati, da se bodo začele izvajati

predvidene investicije v vodno infrastrukturo. Prioritete so v energetiki. Zatika se pri pridobivanju površin in soglasij. Mogoče nove vodne infrastrukture ne smemo več graditi, saj še obstoječo težko vzdržujemo. Še lani je bilo iz proračuna namenjenih okoli štiri milijone evrov za redno vzdrževanje vodne infrastrukture, od letos naprej naj bi se vse plačalo iz vodnega sklada. V Sloveniji imamo skoraj 15.000 objektov vodne infrastrukture, od tega več kot 30 visokovodnih zadrževalnikov. Imamo 15.000 kilometrov vodotokov. Objekti so stari večinoma več kot 40 let.

Pred leti mi je gospod iz javne službe za vode povedal zanimivo zgodbo. Takoj ko nekje začnejo delati, jih prijavijo. Prideta naravovarstveni in ribiški inšpektor ter inšpektor za kulturno dediščino. V vodotoke se ne sme posegati v času drstenja, mrestenja in gnezdenja. Pride tudi gozdni inšpektor, ker drevesa lahko sekamo le zunaj vegetacijske sezone. Po naši zakonodaji dela v vodotokih lahko brez potrebnih dodatnih soglasij in pogojev potekajo le dva tedna na leto. Kako se znajti v konglomeratu normativnih aktov, pristojnosti služb in v upravnih postopkih? Le s strpnim pogovorom, sodelovanjem in spreminjanjem zavesti.

V vodotokih lahko dela brez dodatnih soglasij potekajo le dva tedna na leto

DOC. DR. DAMIJAN DENAC
DIREKTOR DOPPS

Ob poplavah na Dravi novembra 2012 in kasneje ob vsaki malo večji vodi različni laiki pa vse do občinskih veljakov in celo ministrov radi, posebno vpričo medijev, povedo, da so za poplave krivi naravovarstveniki. Seveda nihče ne pove, kdo so ti naravovarstveniki - za naravovarstvenike lahko imamo tako državne uslužbenke kot predstavnike nevladnih organizacij -, saj bi se potem lahko hitro znašli na sodišču. In tako se pri nas "rešujejo problemi". Kako naj bi bili naravovarstveniki - ali "preveč varovanja narave" - krivi za poplave? Obstajajo predpisi in postopki, in če živimo v pravni državi, se jih je treba držati. Naravovarstveniki si bržkone nič ne izmišljajo, potem jih nihče ne bi jemal resno. Če torej nekdo izjavi, da je odločitev naravovarstvenika, ki je sprejeta v skladu z zakonom in strokovno utemeljena, zanj škodljiva, in naravovarstvenika zato obsoja, je to navadna hinavščina. Njegova državljanska dolžnost bi bila najmanj, da opozori na sistemsko napako, da denimo zaradi spoštovanja enega predpisa nastaja nevarnost - in je ta predpis treba spremeniti. A zato je treba uporabiti dejstva, tukaj pa se navadno ustavi. Torej: naj tisti, ki trdi, da varstvo narave povzroča poplave, to dokaže in potem spremeni naravovarstveno zakonodajo. Verjamem, da si

noben naravovarstvenik ne želi varovati narave za ceno varnosti človeka. Najlažje je najti izgovor, kaj pa odgovor?

Ko teče po poplavnih območjih veliko večji del skupnega pretoka kot po strugi reke, je vpliv zaraščenosti struge na gladine visokih voda zanemarljiv. S posekom obrežne zarasti in čiščenjem sipin bi dosegli v večini primerov majhen učinek, poplav ne bi mogli preprečiti. Za potrebe varovanja urbanih območij so smiselni visokovodni nasipi zunaj rečne struge. Zavedati se moramo, da so poplave naravni pojav, ki se je vedno pojavljal in se bo tudi v prihodnosti, ter da so škodljivi učinki poplav predvsem posledica človeške dejavnosti in današnje uporabe prostora. Tega se številne razvite države že zavedajo, kakor tudi ne dejstva, da se poplav zgolj z grobimi posegi v rečne struge ne da odpravljati, zlasti ne ob ekstremno visokih vodah. Namesto tega vlagajo v celostne pristope za reševanje problematike, ki vključujejo preventivne ukrepe za preprečevanje škode, ustrezno informiranost prebivalstva in načrte ukrepov ob poplavah, sprejete na podlagi strokovne analize in vrednotenja preteklih poplavnih dogodkov. Tako je eden prvih ukrepov omejevanje gradnje objektov na poplavnih območjih. Videti je, da se pri tem po velikih poplavah v letih 1990 in 1998 ni veliko spremenilo, saj so v minulem desetletju na poplavnih območjih zrasli številni novi objekti.

In kaj v resnici želimo naravovarstveniki? Predvsem takšne (so)naravne rešitve, ki bodo s celostno obravnavo reke Drave in njenega zaledja trajno pripomogle k izboljšanju vseh potencialov rečnega ekosistema, vključno z zadrževanjem

visokih voda. K sreči je ta potencial na večjem delu slovenskega panonskega Podravja še mogoče izkoristiti, ker urbanizacija v glavnem ni posegla v ožji pas ob Dravi. Našo vizijo postavljamo za alternativo zastarelim ter z naravovarstvenega, okoljskega in protipoplavnega vidika neustreznim konceptom spreminjanja rek v ravne kanale z utrjenimi bregovi. Izkušnje iz preteklosti potrjujejo, da takšni posegi nevarnost poplav povečujejo. Nikakor ne drži trditev, da v strugi ne pustimo ničesar posekati - nasprotno, nasprotujemo posegom, ki pospešujejo zaraščanje rečne struge in s tem zmanjšujejo njeno pretočno sposobnost, kot sta na primer zniževanje prodišč in odstranjevanje proda. Študije strokovnjakov hidrologov so pokazale, da se, prvič, znižana prodišča hitreje zaraščajo in v nekaj letih iz gibljivih sipin spremenijo v porasle, negibne otoke, ki zmanjšujejo pretočni prerez struge, in drugič, da pomanjkanje proda inducira poglabljanje struge in s tem posredno njeno zaraščanje. Podpiramo in izvajamo projekte za revitalizacijo rečnih rokavov, kot je denimo LIFE+, projekt Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji - <http://livedrava.ptice.si> -, in ohranjanje dinamičnih rečnih struktur, da bi ustavili poglabljanje rečnega dna in povečali površino za zadrževanje vode ob poplavah, hkrati pa izboljšali razmere za biotsko raznovrstnost, rekreacijo in druge oblike trajnostne rabe v tem prostoru. Navdih in primere dobre prakse iščemo v sosednjih državah, na primer v Avstriji, kjer so na zgornji Dravi (Koroška) v okviru projektov, sofinanciranih od EU in različnih nacionalnih spodbud,

opravili obsežne renaturacije in širitve struge v dolžini več kot 15 kilometrov. Glavni cilj: zaščita pred poplavami, zlasti katastrofalnimi stoletnimi visokimi vodami. Naravovarstveniki in vodnogospodarska stroka so tam že v zgodnjih devetdesetih letih spoznali skupne cilje na območju reke Drave.

Takšni projekti ob upoštevanju nekaterih načel sodobnega varstva pred poplavami, omenjenih zgoraj, pravzaprav pomenijo realizacijo besed, izrečenih ob minulih poplavnih dogodkih od visokega državnega uradnika, da bo treba pri načrtovanju rabe prostora "rekam dati več prostora". Ta sestavek je torej pogled iz Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ki si je vedno prizadevalo za konstruktivne rešitve v javno dobro. Z omenjenim projektom LIFE+, ki ga trenutno izvajamo na Dravi, želimo ob sodelovanju vodarske stroke, upravljavcev voda in državnim varstvom narave pripraviti takšne prihodnje smernice, ki bodo hkrati upoštevale vidike poplavne varnosti in varstva narave. Odgovor je torej, da pod vodo nikakor nismo zaradi preveč varstva narave. Bolj drži drugo - če bi bilo varstvo narave deležno večje pozornosti pri posegih v prostor, bi bilo pod vodo zagotovo manj ljudi.

*Nikakor
ne drži,
da v strugi ne
pustimo ničesar
posekati -
nasprotno*

Page: 10

Reach: 108000

Country: SLOVENIA

Size: 950 cm2

3 / 3

